

Lausunto

12.1.2022

VN/5386/2020

VN/5386/2020-PLM-238

Valtiovarainministeriö

Puolustusministeriön lausunto tietopolitiikan strategisista tavoitteista VNPP

Puolustusministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi tietopolitiikan strategisiksi tavoitteiksi sekä siihen liittyvästä tiekartasta. Tämä lausunto pohjautuu puolustusministeriön 28.4.2021 antamaan lausuntoon valtiovarainministeriön ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategisiksi tavoitteiksi sekä muutamiin uusiin huomioihin.

Periaatepäätös tietopolitiikan strategisiksi tavoitteiksi

Periaatepäätöksen alussa todetaan, että valtioneuvoston selonteossa tietopolitiikasta ja tekoälystä (VNS 7/2018 vp) ”Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella” luotiin pohja uudelle politiikkalohkolle, tietopolitiikalle. Eduskunta edellytti valtioneuvoston jatkavan työtä eettisten näkökulmien konkretisoimiseksi ja toimivaltarajojen madaltamiseksi. Lausuntopyynnössä todetaan lisäksi, että tietopolitiikan strategiset tavoitteet ovat jatkoa edellä mainitulle selonteolle. Selonteon ja strategisten tavoitteiden välinen yhteys ei kuitenkaan konkretisoidu edellisten lausumien ulkopuolella, ja asiakirjojen yhteys voi jäädä pinnalliseksi niille lukijoille, jotka eivät ole olleet tiiviisti mukana selonteon ja tavoitteiden laadinnassa. Tietopolitiikan selonteossa kuvataan laajemmin eettisen tietopolitiikan toimintaympäristöä, uusien teknologioiden, kuten tekoälyn, vaikutusta tietopolitiikkaan ja sen tavoitteisiin sekä esitetään tietopolitiikan keskeiset ulottuvuudet (hyvinvointi, kilpailukyky ja turvallisuus) ja toimijat (kansalainen, yritykset ja julkishallinto). **Asiakirjojen välinen yhteys voisi olla perusteltua kuvata kattavammin jo periaatepäätöksen johdanto-osuudessa ja integroida täten myös toimeenpanon aikajanaan (tiekartta).**

Strategisissa tavoitteissa tietoturvallisuus ja tiedon suojaus on huomioitu (tavoite 2.4 Tietoa käytetään vastuullisesti ja väärän tiedon levittämistä yhteiskunnassa torjutaan ja 3.5; Tietoturva- ja tietosuojariskit on tunnistettu, ja tiedon hyödyntämiselle ja avaamiselle on luotu turvalliset käytännöt), mutta turvallisuusnäkökulmat olisi syytä huomioida laajemmin myös muissa keskeisissä tavoitteissa niitä läpileikkaavana teemana. **Tietoturvaa, turvallisuutta ja riskejä on ajateltava laajemmin kuin pelkästään yksittäisen viranomaisen itsensä tuottaman tai käsittelemän tiedon näkökulmasta.** Tiedon avoimuus periaatteena tukee datataloutta ja tätä kautta kasvua ja kehitystä, mutta viranomaisten perusteltu intressi suojata tietoja, joiden avoin saanti tai tätä kautta muodostuva yhdistelmävaikutus voisi vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja on syytä pitää esillä. Viranomaisten perusteltuja intressejä suojata tietoja nousee esiin tavoitteen 1.2 kolmannen alataavoitteen sivulauseessa, jossa esitetään perustasta tiedon salaamiseksi. Tavoitteissa olisi syytä korostaa näiden perusteltujen intressien turvaamista lainsäädännöllä myös jatkossa. Tiedon

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001

kirjaamo.plm@gov.fi
www.defmin.fi

yhdistelmävaikutus nousee esiin hybridivaikuttamista kuvattaessa (tavoite 2.4). Tämä on hyvä asia, mutta **tiedon yhdistelmävaikutukset olisi syytä huomioida myös laajemmin (esim. paikka- ja sijaintitiedot) ja systemaattisemmin.**

Strategisten tavoitteiden ja niiden päämäärien tulkittavuutta myös hidastaa se, että periaatepäätöksessä kuvataan tavoitteet, alatavoitteet sekä vaikutukset, kun taas toimeenpanon tiekartassa kuvataan keinot ja menetelmät näihin pääsemiseksi. Menetelmän vaikutukseen pääsemiseksi joutuu etsimään tiekartasta, eikä selkeää referenssiä kohdittain ole.

Toimeenpanon tiekartta

Tiekartan sivulla todetaan, että: "-- olisi tarpeellista käynnistää yhteinen valmistelu, jolla estetään tai minimoidaan väärinkäytösten aiheuttamat haitat. Valmistelussa keskeisessä asemassa on turvallisuusviranomaiset ja vastaavat ministeriöt, mutta sen tulisi kattaa koko valtionhallinto sekä mahdollisuuksien mukaan muu julkinen hallinto." Puolustusministeriö kannattaa mainittua toimea, mutta toteaa samalla, että kukin toimivaltainen viranomainen vastaa myös omaa toimialaansa koskevasta tietoturvasuudesta. Tästä aiheutuva vastuuta ja velvoitteita ei voi ulkoistaa muille toimijoille.

Strategian toimeenpanoa kuvaavan osuuden (alkaen tiekartan sivulta 9) konkretiaa voisi lisätä muun muassa tarkentamalla siinä esitettyjä keskitettyjä toimia. Osa keskitetyistä toimista esitetään konkreettisin toimeenpanoa vaativina kokonaisuuksina, kun taas osa jää kuvailun tasolle. Varsinaiset keskitetyt toimet itsessään puuttuvat. Keskitetyistä toimista myös uupuu tiedon avaamiseen pyrkivien tavoitteiden suhde edellä käsiteltyyn tiedon salaamiseen ja tietoturvaan. Toimeenpanon aikajanelta ei myöskään käy ilmi, miten edellisessä kappaleessa esille nostettu yhteinen valmistelu asemoituu tiekartalla.

Tiivistettynä periaatepäätökseen voisi tuoda:

- Selkeyttä jatkumoon tietopoliittisen selonteon ja tietopolitiikan strategisten tavoitteiden välille.
- Tiedon avoimuuden tavoitteiden ohelle myös selkeämmin esille viranomaisten tarve salata tietoa tilanteen niin vaatiessa. Nämä intressit on syytä turvata lainsäädännöllä myös jatkossa.
- Huomion tiedon luonteen ja laadun vaihtelusta ja tietojen yhdistämisen haasteita (esim. geospaatialinen data/paikka- ja sijaintitiedot).
- Mahdollisuuksien mukaan enemmän konkretiaa erityisesti toimeenpanoa kuvaavan osuuden sektioihin "keskitetyt toimet".

Tietohallintojohtaja

Mikko Soikkeli

Neuvotteleva virkamies

Aulikki Pakanen

Liitteet

Jakelu VM Valtiovarainministeriö

Tiedoksi